

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1891. Första Kammaren. N:o 18.

Lördagen den 11 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 2, 3 och 4 i denna månad.

Upplästes ett inkommet läkarebetyg af följande innehåll:

Att ledamoten af riksdagens Första Kammare herr *P. E. Lithander* är af sjukdom förhindrad att närvara vid förhandlingarne i riksdag och utskott, intygas.

Stockholm den 9 april 1891.

G. Setterblad,
förste bat.-läkare vid k. Svea lifgarde.

Vid föredragning af ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 194, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 9, i anledning af väckt motion om ändring i sättet för utbetalning af den ersättning af statsmedel, som utgår till egare af vissa skattefrälsehemman, beslöt Första Kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott n:o 1.

Anmäldes och bordlades konstitutionsutskottets utlåtanden:

n:o 5, i anledning af väckta motioner om förändrade bestämmelser i fråga sättet för val af riksdagsmän till Andra Kammaren; n:o 6, i anledning af väckta motioner om ändrad lydelse af §§ 17, 24 och 25 riksdagsordningen; samt

Första Kammarens Prot. 1891. N:o 18.

n:o 7, i anledning af väckt motion med förslag till lag om val till Riksdagens Andra Kammare; äfvensom

Riksdagens andra särskilda utskotts utlåtande n:o 1, i anledning af ej mindre Kongl. Maj:ts propositioner med förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbete och angående anvisande af medel till en riksförsäkringsanstalt än äfven herr A. Hedins motion med förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbetet.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 7 och 8 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 33, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående dödande af en till säkerhet för statens fordran hos Gotlands jernvägsaktiebolag uti bolagets jernväg meddelad in-teckning, biföll kammaren utskottets i detta utlåtande gjorda hemställan.

Föredrogs å nyo och företogs paragrafvis till afgörande statsutskottets den 7 och 8 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 34, i anledning af Riksdagens år 1890 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1889.

*Ang. uppgifter
om statens till-
gångar och
skulder.*

§ 1.

Herr Nyström: Riksdagens revisorers berättelse inledes, såsom kammaren behagade finna, af en öfversigt öfver statens finansiella ställning vid slutet af år 1889. Denna innehåller, såsom synes, en sammanfattning af alla den svenska statens tillgångar och skulder. Jag tror, för min del, att det är alldeles riktigt att en sådan öfversigt meddelas i denna revisionsberättelse, då det naturligtvis för staten, så väl som för den enskilde, bör vara af stort intresse att få en öfverblick öfver sin ekonomiska ställning. Jag tror också, att det visat sig viktigt nog vid mer än ett tillfälle att en sådan öfversigt finnes. Särskildt har jag fått underrättelse om, att en eller annan gång, då utländska lån varit ifrågasatta, de utländska långifvarne begärt att få en sådan öfversigt och gerna hade sett, om denna varit af så att säga officiel karakter. Men om det sålunda är både riktigt och viktigt att en sådan öfversigt finnes, så ligger det magt uppå, att denna öfversigt skall vara utan fel eller anmärkning. Man kan dock icke om den nu meddelade öfversigten säga, att den är fullt tillfredsställande. Den har åtminstone två fel, som förtjena någon uppmärksamhet. Det första felet är, att den uppgift, som lemnas om statens tillgångar, stöder sig på en mycket gammal och, redan när den uppgjordes, kanske ofullständig beräkning. Denna uppgift

om statens tillgångar härleder sig nemligen från år 1885. Sedan 1885 har mycket inträffat, som förändrat hit hörande förhållanden, och det vore således, synes det mig, ett önskningsmål, att en ny uppskattning verkställdes, på det att åtminstone frågan om statens tillgångar skulle blifva vederbörligen utredd.

*Ang. uppgifter
om statens till-
gångar och
skulder.
(Forts.)*

Derjemte tillkommer en annan sak, som är märklig nog. När man i samma öfversigt kommer till statens skulder, befinnes det, att dessa äro uppgifna till 256,646,627 kronor 90 öre, en siffra, som, märkvärdigt nog, är en annan än den, som meddelas i riksgäldskontorets redogörelse. Riksgäldskontoret har nemligen uppgifvit motsvarande summa till 258,913,247 kronor 3 öre. Skilnaden utgör, i rundt tal, 2 millioner. Ser man till baka på föregående redogörelser, finner man, att samma förhållande egt rum, att nemligen skilnaden emellan statskontorets och riksgäldskontorets uppgifter i detta afseende varit omkring 2 millioner. Det synes mig icke vara riktigt, att i två officiella handlingar en sådan olikhet i uppgifter rörande samma sak skall förekomma utan någon förklaring. I det föregående årets revisionsberättelse har också funnits nödvändigt att, sedan statens skulder enligt rikshufvudboken uppgifvits till 262,714,210 kronor 85 öre, tillfoga en förklaring, hvilken lyder sålunda: »i riksgäldskontorets hufvudbok äro skulderna balanserade med 266,137,425 kronor 94 öre. Skilnaden motsvaras af sammanlagda beloppet, 3,423,215 kronor 9 öre, af de skulder utöfver de fonderade lånen, eller 1,244,090 kronor 2 öre, hvarmed riksgäldsverkets fonds tillgångar i rikshufvudboken minskats, samt liquidations- och amorteringsfondernas tillgångar utöfver skulder, 2,179,125 kronor 7 öre, hvilka i samma hufvudbok frändragits de fonderade lånen kapitalbelopp.» Herrarne torde finna, att denna förklaring just icke är mönsterigill i afseende å redighet eller begriplighet, utan tvärt om. Den innehåller dock på slutet en ledning till förhållandets förklarande. Denna förklaring är ytterst enkel. Statskontoret har hela tiden velat följa den plägseden att icke uppgifva slutsumman, utan denna summa med frändragande af ett visst slags tillgångar, nemligen de, som ligga i amorterings- och liquidationsfonderna. Ett liknande förfaringsätt var icke ovanligt förr i tiden. Ätminstone egde detta rum beträffande allehanda bolagsräkenskaper. Då man skulle uppgifva skulderna, angaf man icke det verkliga beloppet, utan man frändrog från detta belopp fordringarna eller en viss klass af fordringar och man kom sålunda med en subtraktionssumma. Detta sätt har emellertid befunnits vara både opraktiskt och vilseledande, och man har, för så vidt jag har mig bekant, helt och hållet frångått detsamma. Hvarför skulle då icke statskontoret vilja göra på samma sätt och uppgifva statens skulder till samma belopp, hvartill riksgäldskontoret upptagit dem, hvilket belopp otvifvelaktigt är det rätta, då detsamma framgår efter en specifikation af utelöpande obligationer. Svenska statens på dessa obligationer grundade skuld har då blifvit upptagen till sitt fulla belopp, hvarigenom summan på öret blir densamma

Ang. uppgifter
om statens till-
gångar och
skulder.
(Forts.)

som den i riksgäldskontorets redogörelse förekommande. Samtidigt skulle naturligtvis bland tillgångar upptagas amorterings- och liqvidationsmedel. Man har då vunnit sitt mål, nemligen likhet i de officiella uppgifterna. Man har äfven vunnit en bättre form för uppställningen i den mån man gått ifrån det gamla bruket att från skulderna afräkna en viss klass af tillgångar. Jag har naturligtvis icke förbisett, att när statskontoret gifver sin uppgift, så säges den omfatta »fonderade statslån och deras amorteringsfond», men den omständigheten, att förhållandet sålunda antydningssvis förklaras, hindrar icke, att man måste anse det vara riktigare och bättre att, såsom jag tillåtit mig i reservationen påyrka, skulderna föras på samma sätt i statskontoret som i riksgäldskontoret, så att de utgå med samma summor. Denna lilla ändring, som naturligtvis utan ringaste svårighet kan verkställas, skulle såsom sagdt leda derhän, att man icke finge två skilda uppgifter om samma sak.

Då dessa tvenne påminnelser icke äro lämpliga för något yrkande, skall jag icke heller göra något sådant, utan endast sammanfatta min framställning sålunda, att det skulle vara önskligt, 1:o) att en ny uppskattning af svenska statens tillgångar verkställes, som skulle fullständiga och må hända i flera fall berigtiga den uppgift, som föreligger från 1885, och 2:o) att statskontoret i sitt bokföringssätt vidtager den obetydliga förändringen, att statens fonderade skulder der upptagas till samma belopp som i riksgäldskontorets redogörelse.

Efter härmed slutad öfverläggning lades den nu föredragna paragrafen till handlingarna.

§ 2.

Lades till handlingarna.

§ 3.

Ang. ned-
bringande af
kostnaderna
för fångfors-
lingen.

Herr Wieselgren: Utskottet har i motiveringen till detta sitt förslag uttalat ett omdöme om en uppgift, lemnad från det embetsverk, för hvars åtgöranden jag är ansvarig, hvilket omdöme innebär en icke ringa anklagelse emot embetsverket. Det heter nemligen, att *fångvårdsstyrelsens beräkning »synes i någon mån vilseledande»*. Det hänför sig till det förhållandet, att statsverkets revisorer, då de skulle beräkna kostnaden för transporten af fångar, hafva tagit i betraktande blott 2 fånggrupper, den ena utgörande ransakningsfångar och sådana, som äro häktade för brott och förseelser, och den andra gruppen sådana, som häktats för sysslolöst kringstrykande och betleri. Denna beräkning, hvilken gjorde att fångtransportkostnaden kom att bestiga sig till 49 kronor 28 öre, »beräknadt efter antalet nykomna fångar», måste, då den underställes fångvårdsstyrelsens utlåtande, vid första ögonkastet framkalla den an-

märkningen, att statsrevisorerna i beräkningen icke medtagit den tredje fånggrupp, som omfattar sådana fångar, hvilka inforslas för aftjenande af böter. Det var ock således ganska naturligt, att fångvårdsstyrelsen, med rättelse af det begångna felet, tillade denna grupp vid ifrågavarande kostnadsberäkning, och då steg medeltransportkostnaden icke till mer än 13 kronor 63 öre för hvarje fånge — en onekligen ganska ansenlig skilnad. Men utskottet, i hvilket man annars är van att finna en *opartisk* domare emellan revisorerernas anmärkningar och embetsverkens förklaringar, har denna gång icke funnit sig tillfredsstäldt med de upplysningar, som lemnats, utan påstår, såsom anfördes, att den beräkning, som fångvårdsstyrelsen sålunda gjort, »synes vara i någon mån vilseledande, *enär transporten af sistnämnde fångar, för år 1889 utgörande 13,647, kan antagas i regeln hafva föranledt obetydliga, ofta inga kostnader*».

Ang. nedbringande af kostnaderna för fångförslingen.

(Forts.)

Jag vill till en början påpeka, att då man rör sig med statistiska beräkningar, anser man sig ock bunden af den *statistiska metod*, på hvilken statistikens hela vetenskap är byggd. Då revisorererna icke utgå från någon *personal*-beräkning, utan från *grupp*-beräkning och sålunda dela *hela* transportkostnaden med *hela* antalet häktade, sådant det med hänsyn till de båda af dem anförda grupperna visat sig utfalla, kunde väl fångvårdsstyrelsen icke tänka sig någon anledning föreligga att frångå den öfver hela världen godkända statistiska metod, som revisorererna sjelfva använt, ehuru den blott rör sig med probabiliteter. Om man t. ex. begär att af statistiska centralbyrån få veta huru förbrukningen utaf spritdrycker här i landet ställer sig, och byrån räknade ut att den, såsom jag sett i Stockholms Dagblad i dag, uppgår till 6.90 liter per individ, så vill jag fråga: hvem skulle kunna anklaga statistiska centralbyrån för att hafva lemnat »vilseledande uppgifter» på den grund, att, såsom obestriddigt torde vara, *kvinnor och barn* blott obetydligt eller alls icke supä?

Nej, mine herrar, den ifrågavarande beräkningen *blir ändå icke i någon mån vilseledande*. Den, som vet hvad statistisk vetenskap är, skall erkänna uppgiften vara fullt riktig. Och jag vågar på samma grund påstå, att från statistisk synpunkt är fångvårdsstyrelsens beräkning *icke i någon mån vilseledande*.

Statsutskottet, som naturligtvis icke sjelf kunnat befatta sig med den undersökning, på hvilken det grundat sin anklagelse mot fångvårdsstyrelsen, utan låtit sig ledas af någon sakkunnig person, hvilkens sakkunnighet dock torde vara tvifvel underkastad, har emellertid blifvit förledt till ett mycket felaktigt antagande, på hvilket utskottet dock byggt sin »bevisning». Det fans, så vidt jag vet, icke någon annan källa för statsutskottet att i detta fall anlita, än fångvårdsstyrelsens åren 1867 och 1868 afgifna embetsberättelser, deruti angifvas resultaten af då verkställda utredningar för vinnande af bestämda siffror i fråga om hvad transporten af

Ang. nedbringande af kostnaderna för fängförslingen.

(Forts.)

bötesfångar kostade. År 1867 befans det, att 3,559 personer hade för en kostnad af 54,339 kronor, eller 15 kronor 27 öre för person, blifvit för böters aftjenande inforlade till fängelserna. År 1868 hade antalet stigit till 4,490 fångar, som i brist af tillgång till böters gäldande blifvit för undergående af vatten- och brödbestrafning till fängelserna införpassade, och utgjorde transportkostnaden för dessa 64,374 kronor 41 öre. »Fång-transportkostnaderna», uppgifver fängvårdsstyrelsen i sin för sistsagda året till Konungen afgifna berättelse, »visa sig hafva utgått med 51 proc. för straffarbets- och ransakningsfångar, 22 proc. för försvarslösa personer samt med 27 proc. för fångar, som undergått vatten- och brödbestrafning». Jag frågar då: huru stå dessa siffror tillsammans med statsutskottets uppgift, att denna transportkostnad »kan antagas i regeln hafva föranledt obetydliga, ofta inga kostnader.» 27 proc. af totalkostnaden må väl icke kunna kallas för ingen eller ringa kostnad? Men det är tydligt, att den sakkunskap, åt hvilken utskottet förtrott sig, saknat all kannedom om dessa siffror. Då tiden, sedan jag erhöill utskottsbetänkandet, icke medgifvit mig att låta verkställa undersökningar huru denna kostnad under de närmaste åren gestaltat sig, har jag af vederbörande tjänsteman infortrat uppgift huru den under fjolåret stält sig för 4 olika län, i olika delar af landet. Jag har fått in uppgift för Blekinge, Skaraborgs, Västernorrlands och Jemtlands län. Af 1889 års fängvårdskostnadslikvider för dessa län inhemtas, att inom *Blekinge län*, der fängforslingskostnaderna in alles uppgått till 9,659 kronor 38 öre, kostnaden för inställelse af bötfälde personer (321) belöpt sig till 4,417 kronor 16 öre; inom *Skaraborgs län*, med ett totalbelopp af 9,175 kronor 55 öre, transporten af bötfälde personer (217) uppgått till 4,690 kronor 70 öre; och inom *Västernorrlands län*, med fängstransportkostnader till ett totalbelopp af 20,874 kronor 22 öre, utgiften för bötfälde (207) inställelse uppgått till 7,569 kronor 82 öre; samt inom *Jemtlands län*, der fängstransportkostnaderna uppgått till in alles 9,872 kronor 40 öre, bötesfångars (61) inställelse medfört en utgift af 3,337 kronor 1 öre. Slutligen heter det i det infortrade utlåtandet: »För ofvaanämnda län tillsammans utgör kostnaden för bötesfångars inställelse 40 proc. af totala fängstransportkostnaden, hvilket, jemlikt af kongl. fängvårdsstyrelsens revision gjorda uträkningar, härmed meddelas. Stockholm den 10 april 1891. J. H. Nilsson.»

Om man nu besinnar, att, sedan 1868, skjutskostnaderna i allmänhet hafva fördubblats och att bötesfångarnes antal, som då icke besteg sig till fullt 8,000, numera uppgår till inemot 14,000 och sålunda nära fördubblats samt att, för dessa 4 län, transportkostnaden för bötfälde uppgår till 40 proc. af hela fängstransportkostnaden, må det väl vara fullkomligen påtagligt, att icke heller under senare tid, såsom statsutskottet förklarar, transportkostnaden för bötfälde fångar varit obetydlig eller ingen. Beträffande Stockholms ransak-

ningsfängelse är det klart, att der utgå icke några transportkostnader för bötesfångar. Men redan för Göteborgs länsfängelse är denna kostnad icke så obetydlig. Den uppgick år 1867 till 3,180 kronor för 299 på detta sätt införde bötesittare, och den torde väl för närvarande heller icke utgöra ett så litet belopp. Faktiskt är emellertid, att den beräkning, som fängvårdsstyrelsen uppgjort och hvilken af statsutskottet förkunnats vara vilseledande, alls icke är det; ty om också ifrågavarande kostnader på vissa orter äro »inga eller högst obetydliga», så äro de deremot på andra orter så mycket större; och den medelkostnad, som fängvårdsstyrelsen uppgifvit, är obestriddig sauning, framgången ur och bestyrkt af den statistiska metod, hvilken fängvårdsstyrelsen så väl som revisorerna sjelfva begagnat.

Ang. nedbringande af kostnaderna för fångforslingen.
(Forts.)

Jag har icke något yrkande att göra, då jag ingenting har emot att kammaren besluter aflåtande af den föreslagna skrifvelsen. Det har varit fängvårdsstyrelsens mångåriga sträfvan att söka nedbringa dessa kostnader så mycket som möjligt, och styrelsen har sjelf tagit initiativ till ytterligare åtgärder i denna rigtning. Vill kammaren, oaktadt den haltande motiveringen, afsända den ifrågavarande skrifvelsen till Kongl. Maj:t, är det således i sjelfva saken ingenting som icke öfverensstämmer med fängvårdsstyrelsens och min egen åsigt om hvad som bör eftersträvas. Men det oaktadt har jag dock icke ansett mig kunna låta den uppenbart felaktiga uppgiften i statsutskottets utlåtande oanmärkt få passera

Herr Nyström: Statsrevisorernas anmärkningar hafva väl icke i första hand gällt den allmänna kostnaden för fångarnes forsling. Hvad härom säges i revisionsberättelsen har endast ett indirekt samband med den framställda anmärkningen. Statsutskottets utlåtande går i samma rigtning. Revisorernas erinran innefattar således helt enkelt, att i ett visst antal fall forslingen af fångar skett på ett sätt, som gjort den dyrare, än om den skett med andra kommunikationsmedel. Detta har påkallat statsrevisorernas uppmärksamhet, och man har ansett, att ändring bäst skulle kunna ske genom en utredning af förhållandena i deras helhet och meddelande af nya föreskrifter. Denna framställning har icke jäfvats af fängvårdsstyrelsen, som tvärt om vidgått, att i åtskilliga fall detta dyrbarare transportsätt blifvit begagnadt. Under sådana förhållanden tyckes det, som om fängvårdsstyrelsen och revisorerna kunde vara ense dels om detta faktum och dels om de åtgärder, som kunde vara önskliga för att få detta förhållande ändradt. Några invändningar torde därför icke möta antagandet af statsutskottets förslag, hvartill jag yrkar bifall.

Herr Ekenman: Den talare, som inledde debatten i denna punkt, gjorde åtskilliga ganska skarpa anmärkningar, som träffade dels revisorerna och dels statsutskottet. Såsom ledamot så väl af statsrevisionen som af statsutskottet finner jag mig nödsakad att

Ang. nedbringande af kostnaderna för fångförslingen.

(Forts.)

häremot inlägga min gensaga. Då den ärade talaren rigtar sina förebräelser emot i revisionsberättelsen förekommande tabell och uppgifter rörande fångar och fångtransporter, ber jag få nämna, att denna tabell ingalunda är ett fantasifoster af statsrevisionen, ty uppgifterna hafva erhållits från kongl. fångvårdsstyrelsen; visserligen icke på officiel väg, och i det fallet är ju, om man så vill, ett fel begånget, utan hafva dessa uppgifter erhållits på det sätt, som ofta sker, att en af statsrevisionens tjenstemän i styrelsen muntligen begärt uppgifterna, som derpå erhållits. Nu förnimmes att dessa uppgifter icke varit, såsom dock statsrevisionen haft all anledning tro, riktigt fullständiga, utan de hafva i viss mån blifvit fullständigade af fångvårdsstyrelsen i dess afgifna förklaring. Såsom den förste talaren nämnde, har statsutskottet sedermera beträffande dessa senare uppgifter användt ordet »vilsedande», hvilket uttryck talaren synes hafva ansett såsom ett fel af utskottet eller åtminstone såsom en indiscretion. Jag ber dock kammaren läsa till slut det stycke, der detta uttryck förekommer. Man skall då finna, att detta uttryck icke står i sammanhang med bötesfångar i allmänhet, ty det heter vidare: »ett antagande, som särskildt gäller de i Stockholms ransakningsfängelse och Göteborgs länsfängelse intagne bötesittare, hvilkas antal år 1889 uppgick till 6,911.» Man må nu tänka huru man vill om statistik i allmänhet, men klart är, att för de bötesfångar, som äro placerade i dessa städer, kan någon transportkostnad icke ifrågakomma. Det torde väl, då statsutskottet tagit denna fråga om fångtransporten ur rent praktisk synpunkt, kunna med skäl sägas, att man icke kommer till något riktigt resultat genom att dividera kostnaderna med hela antalet bötesfångar och icke göra afdrag för det stora antal fångar, som finnes i berörda städer, hvadan sålunda det af statsutskottet använda uttryck haft fog för sig.

Skälet, hvarför denna sak gjorts till föremål för anmärkningar så väl inom statsrevisionen som sedermera inom statsutskottet, har uppenbarligen varit en liflig önskan att nedbringa kostnaden för dessa fångtransporter. Det har icke skett i någon som helst afsigt att göra några anmärkningar emot fångvårdsstyrelsen. Anmärkta förhållandet har egt rum mycket länge och statsrevisionen har trots, att en förbättring i anordningarna skulle vara möjlig. Det har, såsom den föregående talaren sade, varit tillfälle under arbetet inom statsrevisionen att observera, att fångtransporten skett på ett dyrbarare sätt, än som varit absolut nödvändigt. Det har framstälts af revisorer från de olika orterna, huru som detta forslande icke sker på den kortaste vägen och för det billigaste priset. Dessa anmärkningar hafva nu blifvit sammanförda till en, nemligen hemställan om en skrifvelse i syfte att förhållandet måtte af högsta vederbörande observeras. Det är hvad statsutskottet gjort. Utskottet har hemställt, att frågan må i underdånighet framläggas för Kongl. Maj:ts regering, på det att en utredning må ske och man må tillse huru vida icke någon besparing i detta hänseende må kunna

åstadkommas. Jag skulle härvid kunna tillägga, att det är icke allenast sjelfva kostnaden, som jag för min del anser vara det härvid vigtiga, ty äfven om man vid något tillfälle skulle kunna forsla en fånge, icke på jernväg utan på landsväg, för en kostnad, som icke skiljer sig från den, hvilken belöper sig för transport med jernväg, så tyckes det dock, för ordningens skull och för den större trygghet, som derigenom kan vinnas, vara önskvärdt, att det sker på jernväg och icke på landsväg.

Dessa omständigheter har jag ansett mig böra bringa till kammarens kännedom och till försvar för de åtgärder, till hvilka jag bidragit.

Herr Wieselgren: I afseende å den siste talarens anförande vill jag endast påpeka, att, om statsrevisorerna i fråga om de två öfriga grupperna af fångar gjort samma uttalande, som här i statsutskottets betänkande förekommer beträffande de bötfälde, nemligen att sådana från Stockholm och Göteborg icke vålla någon kostnad, då hade det varit en anledning för fångvårdsstyrelsen att i sitt utlåtande följa samma metod, ty i de för brott och lösdrifveri häktade ingår ju ock ett stort antal från Stockholm och Göteborg, som icke erfordra någon transportkostnad. Men då ingen anmärkning i sådant hänseende af revisorerna gjorts, måste man väl erkänna, att heller ingen anledning förelåg för fångvårdsstyrelsen att ens ana, att en annan metod önskades följd i fråga om försvaret, än som användts i fråga om anmärkningarna.

Hvad sjelfva saken angår, upprepar jag, att jag ingenting har emot den nu föreslagna skrifvelsen. Jag har sjelf i fångvårdsstyrelsen uttalat mig i samma syfte och bragt frågan under en utredning, som för öfrigt ännu pågår, emedan den kräfver mycken tid och icke heller står ensam på embetsverkets dagordning.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, biföll kammaren utskottets i förevarande paragraf gjorda hemställan.

§ 4.

Herr Nyström: Till de i statsrevisorernas berättelse rörande förhållandena å kronoarbetsstationen å Tjurkö gjorda anmärkningarna kommer ännu en, som återfinnes i en reservation, och som är af beskaffenhet, att jag anser den böra inför kammaren framläggas. Frågan gäller nemligen kosthållet å Tjurkö.

Jag vill på förhand försäkra, att jag ingalunda hör till dem, som älska att i tid och otid paradera med s. k. humanitetsfrågor, och vill visst icke att det skall kelas med dem, som med rätta ådömts straff eller inskränkning i sin frihet. Men i fråga om Tjurkö kronoarbetsstation stå dock följande förhållanden fast: att de män, som der äro intagna, icke äro brottslingar i egentlig mening, utan endast

Ang. nedbringande af kostnaderna för fångförslingen.
(Forts.)

Ang. kronoarbetsstationen å Tjurkö.

Ang. krono-
arbetsstationen
å Tjurkö.
(Forts.)

blifvit ditskickade på tvångsarbete af skäl, som äro allmänt kända; att desse äro kraftfulle män, ty de icke kraftige arbetarne sändas ej till Tjurkö, utan till en annan anstalt, jag tror till Landskrona; samt slutligen att deras arbete, förlagdt i fria luften, med den ökade ämnesomsättning, som sådant arbete med dess mångsidiga muskelansträngning medför, också kräfver ökad tillförsel af föda. Under sådana förhållanden kan det väl icke anses vara rätt, att en man, som så sysselsättes, skall lifnåras så som vid Tjurkö sker. Han får nemligen der åtminstone vissa dagar nöja sig med följande kost: kl. 12 på dagen 2 à 3 strömmingar, 5 potatisar, bröd och »sluring», en rätt, bestående af litet mjöl, vatten och något salt samt det fett, som kan erhållas af en liten fläskbit om några gram, och kl. 7 om aftonen $\frac{3}{10}$ liter mjölk och vattengröt. Den derpå följande dagen skall han stiga upp kl. 5 på morgonen och arbeta till kl. 12 utan att i de flesta fall få mera föda än det bröd, han har för dagen. Detta kan ju icke kallas en kost för kraftfulle, i fria luften strängt arbetande män. Man invänder här, att de kunna förbättra sin kost med flitpenningar. Men alla få visst icke dylika flitpenningar, i synnerhet under första tiden vid anstalten, utan de äro då uteslutande hänvisade till den kost, jag omnämnt. Jag har i detta ämne begärt närmare upplysningar af den medicinska auktoriteten på platsen, och han har förklarat kosten å Tjurkö vara alldeles otillräcklig, att fångarne der säga sig få för mycket för att kunna svälta i hjel och för litet för att känna sig nöjde och tillfredsstälde, att i följd häraf deras helsotillstånd är dåligt, emedan deras motståndskraft mot dem träffande sjukdomar, specielt febrar, allt mer försvagats. I synnerhet har detta ådagalagts vid inträffade fall af lunginflammation. Jag skall icke längre upptaga kammarens tid med detaljer, som för öfrigt icke torde intressera. Men af det nu anförda torde dock vara tydligt, att kosten vid arbetsanstalten å Tjurkö är absolut otillräcklig för en kraftfull, i fria luften arbetande man. Mig synes denna sak icke vara staten fullt värdig, utan påkalla ändring, och jag skulle äfven i detta behjertansvärda fall framställa ett bestämdt yrkande, om jag icke trodde mig veta, att saken redan varit föremål för uppmärksamhet hos den det vederbort, och att man således har att emotse en ändring i den riktning, som måste fasthållas såsom den ovilkorligen nödvändiga, nemligen att dessa arbetande män å Tjurkö få tre måltider om dagen.

Herr Wieselgren: Den föregående talaren använde ordet »arbetsanstalt». Det är dock ett så att säga något för eufemistiskt uttryck. Förhållandet är nemligen det, att den s. k. tvångsarbetsanstalten på Tjurkö är en kvarlefva af de filantropiska funderingar, som på 1840-talet gjorde sig gällande här landet i fråga om behandlingen af de försvarslöse. Då upprättades »kronoarbetarescorpser», hvars olika kompanier förlades på olika platser, för utförande af åtskilliga allmänna arbeten, men som ock kunde öfvertagas af

enskilde personer. Af detta slag är »anstalten» vid Tjukö. Den är i grunden ingen statens arbetsanstalt, utan en enskild mans arbetsföretag, hvartill han af staten *legt* några hundra till tvångsarbete dömda personer. Det är alldeles samma förfaringssätt som praktiseras i vissa syd-amerikanska stater och hvarom man någon gång i tidningarna läser spaltlånga skildringar, slutande med den rätt befogade frågan, huru vida sådant kan vara »staten värdigt». Det är emellertid så långt ifrån att fängvårdsstyrelsen gerna haft denna »anstalt» qvar, att det tvärt om utgjort föremål för styrelsens mångåriga önskan, att få den utbytt mot någon annan. För två år sedan uppgaf fängvårdsstyrelsen till Kongl. Maj:t underdånigt förslag derom att, då en stor del af våra för flera millioner kronors värde uppförda cellfångelser stå mer eller mindre tomma, cellstraffet skulle utsträckas från nu stadgade två år till tre år, hvarigenom ökad utrymme skulle beredas i centralfångelserna, och man på så sätt skulle kunna förvandla centralfängelset i Karlskrona, som ligger en half timmes väg från Tjukö, till tvångsarbetsanstalt och dit förflytta det antal af 200 högst 300 man, som för närvarande äro å Tjukö utlegde till enskild mans arbete. Detta förslag har dock ännu icke föranledt till någon Kongl. Maj:ts åtgärd. Fängvårdsstyrelsen har likväl gjort hvad på den ankommer.

Beträffande den skildring af matordningen på Tjukö, som den ärade talaren gjorde, vill jag påpeka, att man väl icke på grund af fångarnes kroppsliga tillstånd och beskaffenhet kan draga någon fullt säker slutsats i detta hänseende; ty man må ju betänka hvad för slags folk skickas dit, och hvilka antecedentia de hafva. Tror man kanske, att dervarande fångar förut hafva »skött sin helsa» under ett ordentligt lefnadssätt? Ingalunda. De äro i regeln redan före sin ditkomst i följd af superi förstörda menniskor; hvadan jag tror, att den ärade talaren gör rättare i att skriva deras klena helsotillstånd på fylleriets räkning än på den nu öfverklagade matordningen.

Dessutom är här att bemärka, att matordningen vid våra fångelser icke är ställd så, att fångarne skola hafva fullt nog, antingen de vilja arbeta eller icke, utan så att, derest de önska mera, lemnas dem rätt att af sin arbetsförtjenst använda viss del, för att derigenom sjelfve förskaffa sig den felande qvantiteten. Man kan tvista om denna metods lämplighet, men principen är klar; den stöder sig på arbetsskyldigheten såsom förutsättning för den fulla bergningen och går icke ut på att »göda» dem, utan att leda dem till håg för ärligt arbete.

I fråga om det anmärkta förhållandet, att fångarne endast få två mål om dagen, måste jag bestyrka hvad den ärade talaren i denna del anförde. Men långt innan statsrevisorerna gjorde sitt besök på platsen, har fråga om ändring häri varit under fängvårdsstyrelsens behandling och är det ännu. Hvilken dag fängvårdsstyrelsen får det utlåtande, som styrelsen för några månader sedan in-

Ang. krono-
arbetsstationen
å Tjukö.
(Forts.)

Ang. krono-
arbetsstationen
å Tjurkö.
(Forts.)

fordrat för att derpå kunna grunda en framställning till Kongl. Maj:t, vet jag icke. Men i samma ögonblick, den 1 maj detta år, det af Kongl. Maj:t förlidet år utfärdade reglemente rörande fångarnes arbetspremier skall börja tillämpas, blir ock den gamla ordningen med de två målen icke mera lämplig. Då måste en förändrad anordning vidtagas; ty fångarnes arbetspremier bli sedermera allt för små för att man skall kunna hoppas, att fångarne med den del deraf, öfver hvilken de få förfoga, skola kunna förskaffa sig hvad de utöfver sagda mål till sitt uppehälle behöfva. Det är då meningen, att de skola få tre mål om dagen: en frukost, en middag och en aftonmåltid, hvarigenom det nu praktiserade gömmandet af mat från den ena måltiden till den andra, som medfört många olägenheter, väl ock skall förekommas. Det har varit en högst olämplig anordning, deri har den ärade talaren rätt; att den så länge har bibehållits, har berott på förhållandet med arbetspremierna, hvilka hittills varit tillräckligt stora för att uppehålla det ifrågavarande systemet. Det är väl omkring tre år sedan jag började betvifla dess lämplighet; och, som jag sade, är frågan, huru vida icke en bättre anordning skulle kunna bringas till stånd, under pågående utredning. Jag hoppas, att Kongl. Maj:t inom kort skall genom nådigt beslut i frågan undanröjda anledningen till de anmärkningar, som detta förhållande framkallat.

Herr Nyström: Jag gläder mig i högsta grad åt den förklaring, som af herr Wieselgren nu afgifvits. Man kan då med säkerhet förutse, att det anmärkta förhållandet snart skall komma att upphöra.

Men då han i början af sitt anförande påminte derom, att desse män — icke brottslingar — som intagits å denna anstalt, kommit dit förstörda till kroppen, så utgör väl denna omständighet icke något skäl att de skola ställas på svältkur. Snarare borde det väl vara skäl att gifva dem åtminstone sådan näring, som motsvarar deras arbete, och jag vill ytterligare betona, att desse män, sedan de klockan 7 på aftonen fått den obetydliga qvantitet mjölk och vattengröt, som jag omnämnde, redan klockan 5 på morgonen följande dag skola uppstiga och arbeta till klockan 12 utan att under hela denna tid hafva fått det ringaste mat, så vida de icke möjligen lagt undan något, såsom jag förut påpekat. Det är ju uppenbart att detta påkallar ändring.

Jag vill ock fästa uppmärksamheten derpå, att för de i fria luften — man skulle här kunna säga i sjöluften — arbetande är förhållandet helt annat än för dem, som sitta i fångelserna, då för de förra behövet af mat är vida större än för de senare. Dessutom är det många, som icke få några premier alls, såsom t. ex. de, hvilka förtjena endast 3 öre om dagen. Den lycklige, som får uttaga premier, och det är endast den, som kan förtjena 48 öre i veckan, har för öfrigt föga glädje deraf, emedan han för t. ex. 1 kilo amerikanskt

fläsk får betala 1.40, ehuru varan i närmaste bod gäller endast 95 öre.

Det tjenar emellertid till ingenting att ytterligare framhålla denna behjertansvärda sak, då det lyckligtvis nu blifvit upplyst, att ändring i detta hänseende är snart förestående, på grund hvaraf jag icke heller har skäl att här göra något yrkande.

*Ang. krono-
arbetsanstalten
å Tjurkö.
(Forts.)*

Herr Wieselgren: Då den föregående talaren så starkt betonade, att inga brottslingar voro intagna i anstalten å Tjurkö, vill jag blott meddela, att de visserligen icke blifvit dit dömda för brott, utan för lösdriveri; men då ingen sändes till denna anstalt, som icke förut varit en eller flera gånger dömd för brott, torde orden »inga brottslingar» böra tagas med en viss modifikation.

Herr Ekenman: Jag har endast velat göra en liten anmärkning af formel natur mot den förste talaren, som inledde debatten i denna fråga. Man finner af hans anförande, att det kan talas om alla möjliga ämnen i anledning af statsrevisorernas berättelse. Men den fråga, som den ärade talaren berörde, tillhör dock ingalunda det ärende som föreligger, ty den är icke föremål för statsutskottets föredragna betänkande, icke heller hafva statsrevisorerna, som pröfvat den framställning talaren såsom revisor gjort, ansett sig böra upptaga den i sin berättelse. Den fins således endast i hans reservation, som ju redan blifvit lagd å sido.

Jag har velat fästa uppmärksamheten på detta förhållande, emedan jag icke tror, att denna af talaren använda metod att tala om annat än som tillhör föredraget ärende, är riktigt eller bör mana till efterföljd.

Efter härmed slutad öfverläggning lades den nu föredragna paragrafen till handlingarna.

§ 5.

Friherre Leijonhufvud, Broder Abraham: Jag har naturligtvis ingen anmärkning att göra mot det slut, hvartill utskottet i denna punkt kommit. Vitesbestämmelser hafva sedan gammalt införts i kontrakt om leverans till kronan, och dylika bestämmelser hafva ock förr varit lämpliga. Men den tiden är nu förbi. För en stor verkstad har det blifvit svårt att förbinda sig utföra ett arbete inom en viss bestämd tid, och skälen härtill ligga nära till hands, såsom t. ex. de oupphörligt skeende strejkerna, så väl i stort som i smått, och som kunna träffa verkstaden antingen direkt genom deras egna arbeten eller i andra hand genom strejk hos de verkstäder m. m., hvarifrån leverantören måste hemta sina råmaterialier. De verkstäder, som nu för tiden åtaga sig någon leverans till kronan, äro ganska osäkra om utgången af saken. Dessa svårigheter ökas

*Ang. eftergif-
vande af ett
försutet
vite.*

Ang. eftergifvande af ett försutet vite.

med hvar dag icke blott här i Sverige, utan i ännu högre grad i utlandet, der t. ex. i England det gått så långt, att ingen större verkstad ens reflekterar på ett anbud, då vite ingår i kontraktets bestämmelser, och jag förmodar, att de svenska verkstäderna snart skola göra på samma sätt. Jag tror således, att det i förevarande fall icke hade varit rätt att strängt uttaga vitet för den försenade leveransen, då för öfrigt giltiga skäl förefunnits för att kontraktet icke kunnat i detta hänseende fullgöras och då dermed ingen skada skett. Dessutom vill jag erinra derom att, sedan detta kontrakt uppgjorts, en förordning angående kontrakts uppgörande utkommit, som åt embetsverk lemnar mycket friare händer än förut att efterskänka viten uti fall sådana som det ifrågakvarande.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, godkände kam-maren hvad utskottet i föreliggande paragraf yttrat.

§§ 6 och 7.

Lades till handlingarna.

§§ 8 och 9.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 10.

Utskottets yttrande godkändes.

§§ 11—13.

Lades till handlingarna.

§ 14.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 15.

Lades till handlingarna.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 7 och 8 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 36, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af åtskilliga mindre kronoegendomar m. m., biföll kanmaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 7 och 8 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 26, i anledning af väckt motion om utarbetande af lagförslag till tryggande af arrendatorers rätt gent emot jordlegare.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 7 och 8 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 27, i anledning af väckt motion om utarbetande af förslag till lag om skydd för industriella mönster och modeller.

*Ifrågasatt
skydd för in-
dustriella
mönster och
modeller.*

Herr Claëson: Herr talman, mine herrar! Den nu föreslagna skrifvelsen hör, så vidt jag förstår, till det slags skrivelser, som Riksdagen icke bör aflåta. Man bör, enligt min tanke, kunna hafva den fordran, att, då Riksdagen besvärar Kongl. Maj:t i lagstiftningsväg, Riksdagen är för sin del temligen viss, att den lagstiftning, som ifrågasättes, verkligen är ur Riksdagens synpunkt önskvärd. Visserligen medgifver jag, att derifrån kunna gifvas undantag, såsom då det gäller en lagstiftning, som synes Riksdagen önskvärd, men der tillräcklig utredning icke föreligger, för att Riksdagen skall kunna fatta ett bestämdt omdöme. Detta undantagsfall föreligger dock icke nu. Här är icke fråga om något nytt och outredt ämne, utan Kongl. Maj:t har redan låtit vidtaga en omfattande utredning. Denna utredning ledde till det resultat, att Kongl. Maj:t ansett sig kunna för 1887 års första Riksdag framlägga förslag till lag om skydd för mönster och modeller, dock endast inom en enda industri, metall-industrien. När detta förslag kom fram till Riksdagen, ökades den utredning, som förut skett, dermed, att inför lagutskottet hördes alla de industriidkare, som hade plats i Riksdagens båda kamrar, och resultatet af denna nya utredning var, att lagutskottet enhälligt ansåg sig böra afstyrka bifall till motionen, och ny utredning har i år inför lagutskottet egt rum. Om industriidkarne verkligen ifrå för saken, synes det mig, att de böra hos Kongl. Maj:t göra framställning om saken och icke begagna Riksdagen till mellanhand, innan Riksdagen blifvit viss att tidpunkten är inne för vidtagande af den ifrågasatta lagstiftningsåtgärden. Då gäller att tillse, om denna tidpunkt nu verkligen är inne, och jag tror icke, att Första Kammaren skall anse det. De skäl, som kunna framläggas och som äfven af industriidkare inför lagutskottet framlagts mot lagförslaget, väga så tungt, att Riksdagen åtminstone bör bida tiden, innan den gör något i denna lagstiftnings riktning. Skälen äro i korthet anförda i utskottets betänkande, och jag förmodar, att de herrar ledamöter af kammaren, som framlade dem för utskottet, komma att i dag ytterligare utveckla dem för Riksdagen. Jag skulle för min del vilja tillägga, att jag befarar det en lag sådan som den ifrågasatta skall särskildt alstra en uppfinningsförmåga, som icke är värd

*Ifrågasatt
skydd för in-
dustriella mön-
ster och mön-
deller.
(Forts.)*

uppmuntran, den nemligen att kunna kringgå lagen. Det synes mig naturligt, att lagen, om den kommer till stånd, ej får vara sådan att en mönsterritare, som såge sig kunna förbättra ett befintligt mönster, genom lagen funne sig vara derifrån förhindrad. Men det är också gifvet, att frestelsen blir stor att begagna denna rätt till att efterapa mönster och söka skydda sig för straff genom en liten obetydlig förändring, som flertalet köpare icke skulle märka, och gagnet af lagen blefve då ej stort. De tvister, som häraf skulle uppstå, blefve säkerligen svåra att afgöra, och gränsen mellan tillåten förbättring af ett mönster och efterapning vore ofta ej lätt att finna. På dessa grunder ansåg jag mig inom utskottet böra reservera mig mot den föreslagna skrifvelsen, och jag anhåller härmed, att kammaren måtte besluta, att motionen i ämnet icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Wallberg, Isak: Innan lagutskottet tog detta ärende under behandling, hade det den godheten att inbjuda alla industriidkare, som vistas vid riksdagen, så väl i Första som Andra Kammaren. De infunno sig också ganska talrikt, och under detta tillfälle fick man det intrycket, att större delen af industriidkarne icke önskade en sådan lag som den ifrågavarande. Det var endast ett par stycken från stockholmsbänken i Andra Kammaren, som lifligt intresserade sig för, att en sådan lag komme till stånd. Jag kan icke fatta nyttan af en lag sådan som den ifrågavarande, ty jag föreställer mig, att när industriidkarne den ene efter den andre komme och inregistrerade tusentals mönster, skulle det möjligen kunna gifva anledning till trakasserier och obehöfliga rättegångar. Den ene säger: det är mitt mönster; den andre säger likaledes: det är mitt mönster, och på det viset komma de i en obehaglig ställning till hvarandra. Dessutom äro mönster så lätta att efterapa, och med den minsta förändring skulle man kunna kringgå författningen, så att saken är, enligt min uppfattning, af högst ringa värde, och nyttan af densamma torde må hända vara densamma som när industriidkarne låta inregistrera sina skyddsmärken och fabriksmärken. Jag skall omtala för herrarne, att jag känner flere industriidkare, som med mycken kostnad låtit inregistrera sina märken i Sverige, Norge och Danmark, och när det sedan kommit till stycket och de velat begagna sig af sin rätt och stämpla sina fabrikat med sin firma, hafva de af engrossisterna mötts med den invändningen: »nej för allt i världen; varor med ursprungsbeteckning vilja vi icke köpa.» Och frågar man efter orsaken hvarför de icke så vilja, är förklaringsgrunden den, att de icke vilja visa för allmänheten, att det eller det fabrikatet är från den eller den. »Det är just detta», säga de, »som vi icke vilja, utan fabrikanten får vara anonym. Hellre tillåta vi, att ni sätter vår firma såsom köpare af edra artiklar, men eder egen firma, edra egna skyddsmärken får ni icke använda. Vi vilja icke skrifva allmänheten på näsan, hvar vi köpa

våra varor.» Alldeles samma förhållande här. Jag kan icke fatta, att det blefve någon fördel eller något gagn af att en sådan författning komme till stånd. Ej heller kan jag inse nyttan af en sådan skrifvelse, som här föreslagits. Dessutom har, såsom vi se af utskottets betänkande, detta ärende förut, 1887, varit inför Riksdagen. Då afslogs det. När jag icke vill saken, hvarför skall jag då begära en skrifvelse? Bäst om denna skrifvelse, liksom många andra, hamnade i papperskorgen, men det sker inte; förr eller senare kommer svar, och följden deraf är mången gång ganska ledsam.

Jag ber att få yrka afslag å motionen och förenar mig med reservanten, den enda som reserverat sig, ty det förvånar mig, att lagutskottet kunnat så enhälligt tillstyrka denna åtgärd, då snart sagdt alla gäster, som voro inbjudna till utskottet, åtminstone talade i afstyrkande riktning. Jag ber att få yrka afslag.

Herr Almström: Jag skall tillåta mig uttala en olika mening mot de båda föregående talarne. Jag anser, att lagutskottets förslag innebär just hvad som kan och bör göras i föreliggande fråga. Jag kan för min del icke vara med om att tillstyrka motionen, det vill säga gifva min röst till att Riksdagen skulle utan att frågan blifvit utredd anmoda regeringen att framlägga ett förslag i det syfte som angifvits, men jag kan icke heller vara med om att säga nej till ett förslag, som har åtskilliga billighetsgrunder för sig.

Det kan icke förnekas, att den som upfunnit, om jag får begagna detta uttryck, ett mönster eller en modell, bör hafva samma rätt till skydd för alstren af sin verksamhet som den, hvilken utöfvar literär eller konstnärlig verksamhet i egentlig mening. Gälde det också att endast lagstifta för Sverige, skulle säkerligen intet hinder möta, men till följd af den konvention, som träffats med vissa europeiska länder, åtnjuta medborgarne i dessa i detta hänseende samma rätt, som tillerkännes svenske undersåtar. Derfor är det af största vikt, att innan man bestämmer något i denna fråga, få utredt, först huru vida den lagstiftning, som kan åstadkommas, verkligen innebär ett skydd utan att gifva anledning till för mycket krängel och vidlyftigheter, vidare om Sveriges industriidkare komma att få något men af en sådan lagstiftning, och slutligen om det inom landet finnes ett tillräckligt antal mönsterritare, så att landets behof af mönster kan till större delen fyllas af dem. Det är visserligen sant, att det icke var länge sedan en sådan utredning gjordes — det var i medlet af 1880-talet — och att af denna utredning framgick temligen allmänt en önskan att icke få en sådan lagstiftning till stånd. Jag ber dock att få fästa uppmärksamheten derpå, att förhållandena äro dock olika nu mot då. Sedan den tiden har staten påkostat undervisning icke blott i vanlig slöjd, utan äfven i konstslöjd. Särskildt i Stockholm har en högre konstindustriell skola inrättats, och dessutom veta vi, att äfven i andra undervisningsanstalter uppammats konstnärer, som också arbeta i denna rikt-

*Ifrågasatt
skydd för in-
dustriella
mönster och
modeller.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
skydd för in-
dustriella
mönster och
modeller.*

(Forts.)

ning. Att vi inom längre eller kortare tid skola få skickliga mönsterritare här i Sverige, derom är jag öfvertygad, och såsom bevis derpå vill jag påminna om den stam af skickliga artister, som i synnerhet under det sista decenniet framträdte och af hvilka en del sysselsätta sig äfven med frambringande af konstindustriella mönster och modeller. Det hade varit bättre, om motionären icke framkommit med sitt förslag nu, utan dermed väntat ett eller annat år. Säkert hade frågan då lättare lösts. Den utredning, som är i fråga, kommer nemligen att taga ett eller annat år i anspråk, frukterna af den undervisning, som nu lemnas, komma derunder att visa sig och enligt min tanke inverka på frågans afgörande. Jag anser därför, att innan Riksdagen säger nej till detta förslag, det vore skäl att få utredt genom förfrågan hos industri- och handtverksföreningar, hos enskilde industriidkare samt styrelser för slöjdsolor och dylika inrättningar, om något gagn kan anses uppstå af denna lagstiftning.

På denna grund och då lagutskottet icke anhållit om annat än en utredning, tager jag mig friheten att yrka bifall.

Herr Fränckel: Det synes mig, att man står i stor tacksamhetsskuld hos lagutskottet för det opartiska sätt, på det hvilket behandlat denna fråga, då utskottet behagat till sig inkalla större delen af industriidkarne inom Riksdagen för att höra deras åsigt om det föreliggande förslaget. Det kan ju hända, när man är partisk i frågan — och för min del är jag mot det föreliggande förslaget — att man bedömer lagutskottets föreliggande betänkande på annat sätt än lagutskottet sjelft gjort. Men jag hemställer till de herrar, som tagit del af föreliggande betänkande, och då lagutskottet godhetsfullt lemnat Riksdagen del af de olika åsikter, som yttrats i denna fråga inom lagutskottet, om man tager del häraf och väger skälen som anförts mot och för förslaget, om man icke då skall komma till den åsikten, att de skäl, som anförts *mot* äro vida mera vägande än de som anförts *för*. Å ena sidan hafva nemligen industriidkarne förklaradt, att tidpunkten ännu icke vore inne för utfärdande af en lag om skydd för industriella mönster och modeller, men att en sådan lag komme att på ett högst hämmande sätt verka på redan existerande industrier. Det är odisputabelt att våra industrier äro af den beskaffenheten, att de snarare måste understödjas, men deremot icke få rubbas eller förlamas genom lagstiftningar, som kunna verka hämmande på desamma. Det är odisputabelt, att våra resurser ännu äro så små, att vi måste för utveckling af vår industri taga mönster och exempel från utlandets stora och utvecklade industrier på samma område, då resurserna deremot för åstadkommande af dessa i utlandet äro så betydligt större och kunna kräfvat så stora kostnader hos de enskilde industriidkarne, att jag vågar påstå, att det skulle verka särdeles förlamande på vår industri, om ett sådant förbud som det ifrågavarande nu infördes. Jag ber att få på-

peka, att den ärade motionären sannolikt tänkt sig möjligheten att kunna åstadkomma skydd för våra mönster inom landet utan att på samma gång utsträcka detta skydd till utländska mönster här i landet. Men såsom redan påvisats, kan i följd af 1883 års konvention angående skydd för den industriella eganderätten en sådan lag icke utfärdas med mindre, än att man inrymmer samma rättighet i detta fall åt utlänningen. Hvad blir då följden häraf? Jo, att utlandets fabrikanter måste inregistrera alla sina mönster och modeller hos oss och på så sätt utestänga våra industriidkare från möjligheten att uppträda på vår marknad med motsvarande ämnen. Jag kan således icke finna annat, än att i det skick, hvori frågan nu ligger, skulle genom det förslag, som nu föreligger, endast beredas lätnader för utländska fabrikanter afsättande hos oss och en hämsko läggas på våra egna industrier inom samma område.

Man har vidare sagt, att här föreligger att bereda rättvisa åt dem, som konstruera mönster och modeller, och att mönster och modeller böra få samma skydd, som genom patentet meddelats andra uppfinningar. Jag kan nämna, att jag i åtskilliga år deltagit i behandlingen af förberedelserna till vår nu gällande patentlagstiftning, som jag ju anser vara så väl god som nyttig. Jag medgifver också, att den tid nog en gång kommer, då våra mönsterritare komma så långt, att de kunna förse vår industri med så exceptionella mönster, att de kunna uppträda på den utländska marknaden. Då först tror jag tiden kan vara inne att komma med förslag om en så beskaffad skrifvelse som den föreliggande.

Går jag nu öfver till frågans behandling inom Riksdagen, så torde herrarne hafva sig bekant, att Kongl. Maj:t 1887 framlade förslag till lag om skydd för mönster inom metallindustrien. Innan detta förslag kom fram, hade Kongl. Maj:t, såsom synes af 1887 års riksdagshandlingar, låtit verkställa just den utredning, som nu begäres. Kongl. Maj:t hade hört olika industriidkare och fabriksföreningar, i hvad mån de kunde vara intresserade af en sådan lag, som den komitén föreslagit. Denna utredning lemnade vid handen, att Kongl. Maj:t ansåg det icke lämpligt att införa en så beskaffad lag för hela industrien, utan reducerade förslaget utestående till metallindustrien. När denna fråga kom före i 1887 års lagutskott, ansåg lagutskottet redan då lämpligt att höra metallindustriens målsmän, huru vida de önskade en så beskaffad lag. Inför lagutskottet afgafs då precis som nu en högst bestämd protest mot en så beskaffad lags införande, och på den grund afstyrkte lagutskottet det föreliggande lagförslaget. Kan det vara af verkligt behof påkalladt att fyra år efter det utredning med anledning af en kongl. proposition blifvit gjord skriva till Kongl. Maj:t och begära en ny utredning? Jag kan för min del icke finna det, och jag är öfvertygad, att om industriidkarne mera allmänt hördes, skulle de sannolikt i allmänhet afstyrka, att en sådan lag komme till stånd. Bästa beviset på att dessa åsikter äro rådande och göra

*Ifrågasatt
skydd för in-
dustriella
mönster och
modeller.*

(Forts.)

*Ifrågasatt
skydd för in-
dustriella
mönster och
modeller.*

(Forts.)

sig gällande är, att vi nyss hört en ärad talare på elfsborgsbänken, som sjelf är en stor fabriksegare, på det kraftigaste afstyrka förslaget. och jag har enskildt förnummit från Norrköping, der det också finnes stora industriella anläggningar, att man med ledsnad skulle se en lag i föreslaget syfte.

Då jag således icke kan finna, att det på grund af enskild motion, sedan lagutskottet så nyligen afstyrkt en kongl. proposition, som endast delvis begärde hvad som nu i sin helhet begäres, kan vara behöfligt att från Riksdagen nu aflåta en skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning i en fråga, som för icke mer än fyra år sedan blifvit utredd, ber jag att få instämma med dem, som yrkat afslag å utskottets förslag.

Herr von Krusenstjerna: I olikhet med den föregående talaren ber jag att få förorda den af lagutskottet föreslagna skrivelsen.

De talare, som motsatt sig denna skrivelse, synas mig hufvudsakligen hafva sett frågan ur industriidkarnes synpunkt. Men det fins äfven en annan klass, som kan hafva anspråk på att man tillgodoser deras intressen, och det är mönsterritarnes, modellörernas. Uppfinnarne hafva ju erhållit patentskydd, och oafsedt den siste talarens yttrande kan jag icke finna annat, än att arbete och konstskicklighet måste nedläggas, för att ett vackert mönster skall kunna frambringas. Den, som det gjort, bör hafva lika stor rätt som uppfinnaren att med andras uteslutande sjelf få disponera öfver frukterna af hvad han genom sitt arbete producerat. Detta kan icke ske utan skydd, annars kan hvem som helst utan ersättning exploitera alstren af hans arbete. Det är dock icke blott ur mönsterritarnes synpunkt som nödigt är att något göres. Det har flere gånger blifvit framhållet, att vill man skapa här i landet en inhemsk konstindustri, så är mönsterskydd nödvändigt, ty näppeligen kan man begära, att industriidkarne skola nedlägga kostnad för inköp af mönster eller för att hos sig anställa skickliga ritare, om de icke hafva trygghet för produkterna af deras arbete, utan hvem som helst annan kan utan ersättning och utan att han på något sätt öfverträdt lagarne tillgodogöra sig ett mönster. Och är det nu så, att man verkligen fortfarande behöfver, som det kallas, »låna» från utlandet utan ersättning. gäller det väl endast sådana industrier, såsom textilindustrien och dylikt, hvilka äro nödsakade att rätta sina tillverkningar efter de ständiga modeväxlingarne i utlandet. Men hvarför gör man då icke som i utländska lagstiftningar? Man låter der lagsiftningen icke omfatta alla slags industrier, utan håller sig till sådana lifskraftiga industrier, som vunnit en säker ståndpunkt på den inhemska marknaden. Det synes mig därför som en utredning icke skulle skada, och det är icke heller något annat än en utredning, som blifvit föreslaget.

Det förhåller sig icke så, som den andre talaren yttrade med afseende på denna frågas behandling förra gången i riksdagen. Den

hann icke komma till Riksdagens pröfning. Den hade blifvit af utskottet afstyrkt, men till följd af Riksdagens upplösning blef den aldrig behandlad. Att för öfrigt den utgång Kongl. Maj:ts proposition vid 1887 års riksdag erhöll inom lagutskottet icke utgör något bevis för att icke sympatier för och behof af mönsterskydd förefinnas inom vårt land, därför talar icke minst den omständigheten att förslag härom nu framkommit, och icke blott den motion, som nu föreligger till afgörande, utan äfven motioner i samma syfte, väckta af 2:ne framstående industriidkare inom denna kammare, ehuru de ännu icke blifvit pröfvade.

Då jag för min del icke kan se annat, än att saken skall vinna på ytterligare utredning från regeringens sida, och då man efter en sådan utredning lättare skall vara i tillfälle att afgöra, huru vida något bör i saken göras, får jag, herr talman, yrka bifall till lagutskottets förslag

Herr Almgren, Oscar: Liksom den förste ärade talaren i frågan ber jag att för min del få motsätta mig aflåtandet af någon skrifvelse. Jag gör det på den grund, att om en skrifvelse skall aflåtas, bör det ske under intryck af att dess innehåll står i öfverensstämmelse med allmänt uttalade och hysta åsigtter hos utöfvarne af den industri eller de näringar, som af skrifvelsen beröras. Vi hafva dock redan af föregående talare hört, att någon allmän önskan i detta afseende icke förefinnes. Frågan har egentligen blifvit framdrifven af mönsterritare och dessinatörer, såsom äfven framhållits af den siste ärade talaren. Enligt min uppfattning föreställa sig dessa mönsterritare och dessinatörer fördelarne, som skulle vinuas genom en dylik lag, betydligt större än de i verkligheten skulle visa sig vara. Jag är öfvertygad att, om en sådan lag komme att införas i Sverige, det blefve den tyska lagen, som toges till föredöme, såsom äfven 1878 års komité föreslog, så att en svensk lag till större eller mindre del blefve en översättning af den tyska. Men nu medgifva dess stadganden ingalunda straff för annat än verklig efterapning eller en efterapning med högst oväsentliga förändringar. Men dessa herrar ritare föreställa sig, att genom registreringen de skulle erhålla monopol på en viss genre eller viss stil inom konstindustrien. Någon utöfware af konstslöjd sysselsätter sig t. ex. med etsning af sköldar eller andra föremål af stål, som han förser med slingor i fornnordisk stil. Han tror då, att genom registreringen skall beredas honom förmåner att mer eller mindre med andras uteslutande få behålla denna industri för sig sjelf, men detta är ett väsentligt misstag. På samma sätt finnes inom väfnadsindustrien en del folk, som sysselsätter sig med tillverkningen af flossamattor och dylika väfnader med nationella mönster och föreställer sig att, sedan man nu börjat tillverka sådana väfnader äfven i Tyskland, all dylik tillverkning skulle, om vi blott finge en sådan lag, som här är föreslagen, förhindras från tillträde hit till Sverige. Äfven detta är ett misstag. Jag vill an-

*Frågasatt
skydd för in-
dustriella
mönster och
modeller.*

(Forts.)

*Ifrågasatt
skydd för in-
dustriella
mönster och
modeller.*

(Forts.)

föra ett exempel ur min egen erfarenhet för att visa, huru litet ett dylikt mönsterskydd skulle vara af betydelse, och på samma gång besvara den fråga man skulle komma framställa till här närvarande representanter för väfnadsindustrien: hvarför hafven I motsatt eder en dylik lags införande? Hafven I icke sjelfva haft olägenheter genom efterapningar af edra mönster? Jo, detta har nog händt. Det har mer än en gång inträffat, att en kund, som fått vänta på utförandet af något särskildt omtyckt mönster, vändt sig till agenten för någon utländsk firma, för att få detta mönster eftergjordt, och till slut har det önskade fabrikatet äfven kommit från utlandet. Skadan för den svenske tillverkaren har dock icke varit så särdeles stor, ty då artikeln anländt, har det efterapade mönstrets bästa tid redan varit förbi. Efterapningen hade i främsta rummet till påföljd att mana mig till att frambringa ännu bättre och nyare mönster, och sålunda erhöilo mina ritare och dessinatörer mera sysselsättning. Hade deremot något af mina mönster varit registrerad, hade jag troligen funnit med min fördel förenligt att fortfara med dess användande så länge som möjligt, och mina ritare hade fått mindre sysselsättning. För min del tror jag det icke skulle vara att befrämja framåtskridandet inom ifrågavarande industrigren, om man införde det skydd som nu föreslagits, och då jag är öfvertygad, att förhållandena inom andra brancher af industrien äro ungefär jemförliga med dem inom textilindustrien, så finner jag mig föranlåten att biträda reservantens mening och yrka afslag på utskottets hemställan.

Herr Sjöcrona: Sedan flera af industriens målsmän i denna kammare nu haft tillfälle att yttra sig i denna ganska viktiga fråga, skall jag anhålla att få säga några ord till försvar för lagutskottets hemställan.

I samma mån skråväsendet upphörde, gjorde sig, som bekant, gällande behovet af skydd för hvad man kallar den industriella eganderätten, hvilken, såsom vi veta, äfven omfattar mönster och modeller och i allmänhet fattadt innebär producentens rätt till hvad han producerar. Det första land, som införde ett sådant skydd, var Frankrike, då på begäran af sidenfabrikanterna i Lyon 1787 en kongl. förordning om registrering utfärdades. I ingressen till beslutet härom hette det: »Hans Maj:t kan icke annat än erkänna, att den öfverlägsenhet, sidenmanufakturen inom hans rike uppnått, företrädesvis är beroende deraf, att smakfulla mönster blifvit uppfunna och med noggrannhet tillämpade, att den täflan, som hittills besjälat både mönsterritare och fabrikanter, skulle upphöra, om de icke egde visshet att få skörda frukten af sitt arbete, samt att det är denna visshet, hvilken står i fullaste öfverensstämmelse med eganderättens begrepp, som hittills uppehållit denna industri och åstadkommit dess höga anseende i utlandet.» Jag kan icke annat än med den författare, ur hvars lilla broschyr jag uppläst detta, till alla delar instämma, då

han säger, att mönsterskyddets både berättigande och gagn kan icke bättre i få ord angifvas». Så småningom infördes sedan mönsterskyddet i flera andra stater i Europa, men derefter inträdde för en tid en reaktion deremot, till dess frågan under utställningen i Wien 1873 blef föremål för en mycket grundlig behandling, hvilken gjorde vändning i saken och åstadkom att, såsom vi veta, den internationella föreningen till skydd för industriell eganderätt 1883 bildades i Paris, och denna förening blef också å Sveriges vägnar biträdd den 26 Juni 1885. Efter detta är rättmätigheten af skydd för mönster och modeller erkänd i nästan alla civiliserade länder, och lagutskottet har väl derfor obestriddigen rätt, då utskottet i det föredragna utlåtandet säger, att utskottet, i öfverensstämmelse med hvad som uttalades af 1887 års lagutskott, anser att anspråket på skydd för industriella mönster och modeller ingalunda saknar berättigande, utan hvilat på en riktig princip. Om det nu är så, att skyddandet af eganderätten är en af samhällets allra förnämsta och viktigaste uppgifter, och då det verkligen finnes en eganderätt i detta afseende, skulle man ju till och med kunna säga, att det är statens skyldighet att skydda denna rätt, äfven om flere eller färre industrigrenar deraf skulle lida skada. Så långt har dock lagutskottet icke velat gå. Utskottet måste erkänna, att på ett område som detta den enskildes intressen och anspråk måste i någon mån gifva vika för hvad det stora helas väl fordrar. Och om det nu så förhåller sig, att industrien i det stora hela skulle lida skada genom införandet af mönsterskydd i vårt land, hvilket, såsom vi veta och flera talare antydte, skulle medföra, att man icke längre finge utan inskränkning begagna sig af utländska mönster och modeller, så får den enskildes anspråk vika, ehuru jag måste för min del säga, att det kännes ganska motbjudande, att staten skall vägra att tillgodose en fullkomligt berättigad och principiellt riktig fordran på skydd, för att i stället skydda andras rätt att otillåtet begagna sig af utländska mönster och modeller. Den hufvudsakliga invändningen mot införandet af ifrågasatt skydd är redan af flera talare anförd, nemligen, såsom äfven jag antydte, att om vi stifta en sådan lag, som nu blifvit ifrågasatt, medför detta, då vi biträdt den internationella unionen, såsom följd, att vår industri icke längre finge begagna sig af utländska, inregistrerade mönster och modeller. Nu vill jag i afseende på detta anmärka, att faran här af icke är så stor, som man föreställer sig. Såsom jag sagt, är det inga andra utländska mönster än de, som blifvit registrerade, som icke få af svenska industriidkare användas; alla andra få fortfarande saklöst nyttjas. Vidare har man gjort mycken affär af att registreringen skulle medföra kostnader, besvär och bråk, men detta kan ju lätt bemötas med den erinran, att en lag angående registrering af mönster och modeller icke kan innehålla, att man skall vara tvungen att göra registrering i alla förekommande fall, utan det komme att helt och hållet bero på hvar och en sjelf, om han vill göra det. Å andra sidan

*Ifrågasatt
skydd för in-
dustriella
mönster och
modeller.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
skydd för in-
dustriella
mönster och
modeller.
(Forts.)*

bör man ihågkomma, att det är en omöjlighet att frammana en inhemsk konstslöjd, med mindre detta skydd beredes åt mönsterritare och modellörer, hvarförutan de omöjligt kunna räkna på någon godtgörelse för sitt arbete. I detta afseende är hvad som inträffat i Tyskland betecknande. Af den lilla broschyr, som jag håller i handen, inhemtas, att redan år 1840 hade i Tyskland väckts förslag om skydd för mönster och modeller, men som juristerna icke visste, huru de skulle inränga denna rätt i sitt förmögenhetsrättssystem, satte de sig deremot, och det blef ej infördt förr än 1876. Emellertid hade man varit mycket angelägen att uppmuntra konstindustrien, samt inrättat förträffliga skolor för utbildning af mönsterritare och modellörer; dessa togo utmärkta examina, och man hade de bästa förhoppningar om ett önskad resultat, men, ehuru tiden gick, fanu man icke ett spår af deras verksamhet. Man visste icke ens hvar de funnos. Då företogs en närmare undersökning, och det visade sig, att af desse konstnärligt utbildade mönstertecknare de fleste funnos i Frankrike, der de åtnjöto skydd. Således hade Tyskland upfostrat demönsterritare, af hvilka Frankrike begagnade sig. Detta åstadkom emellertid en vändning i saken, och då blef mönsterskyddet infördt.

Hvad nu utskottets hemställan beträffar, får jag säga, och det tror jag kammaren äfven vet, att jag icke hör till dem, som i oträngd mål vilja besvära Kongl. Maj:t med skrivelser, men då en i näringslifvet så djupt ingripande fråga som denna väckts inom Riksdagen, anser jag, att Riksdagen icke bör underlåta att uttala sin mening. Jag kan för öfrigt icke finna, hvarför de, som tro att införandet af mönsterskydd vore skadligt för industriens behof, motsätta sig detta lagutskottets förslag. Är det så, att mönsterskyddet är skadligt, och att åsigten derom är allmän bland industriidkare, komma ju desses målsmän, som af Kongl. Maj:t blifva hörde, att uttala den meningen, och får Kongl. Maj:t allmänt ett sådant svar, blir naturligtvis icke någon lag utfärdad. Men är det så, att en utredning gifver vid handen, att en lag vore behöflig och till gagn för industrien, samt att den skulle verka till uppblomstring af konstslöjden, så förmodar jag, att äfven de talare, som i dag yttrat sig mot en sådan lag, icke skulle vilja motsätta sig dess antagande. På grund af hvad jag nu anfört, får jag yrka bifall till lagutskottets föreliggande hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt och vidare på afslag derå; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 7 och 8 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 29, i anledning af Kongl.

Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af 104, 106 och 113 §§ konkurslagen den 18 september 1862, biföll kammaren utskottets i detta utlåtande gjorda hemställan.

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 7 och 8 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 1, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning angående möjligheten att bereda tillfälle för mindre bemedlade att bilda egna jordbruk.

Om tillfälle för mindre bemedlade att bilda egna jordbruk.

Herr vice talmannen: Utskottets förslag är af följande lydelse: »det Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låå utreda, huruvida icke genom statsmagternas försorg tillfälle kunde beredas för obemedlade och mindre bemedlade att på lämpliga vilkor bilda egna jordbruk, hufvudsakligen å inom landet ännu befintliga stora odlingsbara utmarker.» Och ser jag på utskottets motivering, säges i sista stycket på sjunde sidan, att »enligt utskottets förmening förslagets största betydelse för det allmänna, likasom det kraftigaste medlet för dess lösning, vore att söka i sådana åtgärder, som påskynda kolonisationen i öfra Norrland, särskildt i Norrboten, efter en förut uppgjord plan», och längre upp i motiveringen heter det: »särskildt torde förslaget lämpa sig för Norrlands skogöygd, hvarest kronojord med odlingslägenheter i öfverflöd förefinnes och hvarest en påskyndad kolonisation vore för staten ur alla synpunkter högeligen önskvärd.» Utskottet har således afsett dels åtgärder för kolonisationen af Norrland och dels åtgärder gående ut på upplåtelse af kronojord. Då statsutskottet nu till behandling örehafver åtskilliga frågor, som mer eller mindre sammanhänga med detta förslag, nemligen dels Kongl. Maj:ts proposition n:o 50 om upplåtelse af odlingslägenheter å kronoparker i Norrland, vidare en motion, väckt i Första Kammaren af herr Widmark om anslag till befrämjande af odlingsföretag i de norrländska lappmarkerna samt vidare en motion, väckt i Andra Kammaren af herr N. Persson i Vadensjö, om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om afsöndring af jord från kronans domäner för upplåtande till tomtplatser m. m. å enskilde personer, och möjligen innan riksdagens slut framställningar kunna göras, som beröra dessa frågor, synes det mig, för att Riksdagen skall på en gång kunna öferskåda dessa frågor, nödvändigt att detta betänkande icke nu afgöres af kammaren, utan behandlas först i sammanhang med de öfriga förslagen, som behandla likartade saken. Det är på denna grund som jag tager mig friheten föreslå, att kammaren behagade till utskottet återremittera detta utlåtande, på det kammaren må blifva i tillfälle att, sedan statsutskottet inommit med sina förslag, behandla frågan i hela dess utsträckning och på en gång bedöma alla förslag som i denna

Om tillfälle för mindre bemedlade att bilda egna jordbruk. rigtning blifvit gjorda. Jag tror denna synpunkt vara riktig och yrkar af sådan orsak återremiss.

(Forts.)

Herr Tamm, Hugo: Då denna fråga särskildt intresserar mig, och talrika motioner i ämnet framkommit, må det tillåtas mig att, äfven under förutsättning att kammaren bifaller yrkandet om återremiss, yttra några ord.

Utskottet har här stödt sitt förslag om en skrifvelse på att »de af motionären angifna förslagen, hvilka åsyfta att åt så stor del som möjligt af landets lösa befolkning bereda egna hem och mindre jordbrukslägenheter, synas innefatta det må hända verksamaste medlet bland dem, som böra komma till användning för frågans lösning». Denna motion har framlemnats af den, så vidt jag kunnat finna, produktivaste arbetaren inom kammaren i att frambara motioner till densamma. Denna motion är framkommen alldeles som en af dessa små kuttrar, som sticka ut, när det blåser förlig vind, utan full beräkning om målet, dit styrmannen vill. Jag tror, att ett förslag som detta icke blott bör vara framdrifvet af god vilja och ett välment uppsåt, utan äfven styrkt af sund beräkning och enklar uppfattning. Det innebär en viss risk för den, som uppträder mot dessa s. k. populära förslag, och jag kommer kanske att af motionären räknas till dessa »flera, som ega mycket af denna världens goda och frukta tillväxten af de sjelfegande allmogemännens antal, enedan dessa skulle komma att i en framtid kringskära deras företräderättigheter». Sådana tendenser och uttryck saknas icke i motionen och jag kan för min del icke annat än uttrycka min ledsnad, i fal motionären, som så många år vistats i denna kanmare, här hemat stoffet till sin öfvertygelse i detta fall och till denna agitation, som jag skulle vilja kalla en agitation uppåt från hans ståndpunkt, så mycket mindre begriplig, som han skarpt uttalar sig mot arbetaragitationen, hvilken till sin natur är lika med hans, ehuru utgående från en lägre nivå. Motionen har äfven enligt min uppfattning det felet, att den sammanblandar många frågor utan att reda desamma. Den rör sig om att bereda den lösa arbetarebefolkningen fast ganderätt till små jordbruk, den berör den stora och viktiga fråga, huru vida stora eller små jordbruk äro nationalekonomiskt bäst för ett land, och den går in på kolonisationen af ödemarkerna. Den första stora frågan, den om att skaffa bonings- och odlingsplatser åt ordbruksarbetarne, har legat mig synnerligen på sinnet, och det har varit med så mycket större ledsnad, som jag iakttagit. Huru motionären, sedan han uttalat sina sympatier för saken, alldeles tappar bort detta mål och sedermera koncentrerar sin uppfattning af frågan på »åstadkommandet af några tusen nya sjelfegande bönder, hvilkas båda statsmagterna i händelse af hårda år skulle vara i stånd att i börjanför tillfället lättas». På sid. 22 förekommer vidare, att »för att upplåsa åt personer, som antingen icke förut ega några hemman eller endst mycket små sådana, skola kronodomänerna delas, större enskilda egendomar in-

köpas och sönderdelas, ja, presterskapets boställen undergå samma behandling, och presterna få »till sitt sannskyldiga bästa» behålla »boställshus, trädgård och möjligen husbehofsskog». Dessa sina uttalade åsigtter söker motionären styrka med siffror. Han framhåller i detta fall, att »stora gods komma i alla tider att finnas. Men icke kan jag finna att landet skulle lida någon skada, derest deras storlek och antal åtminstone icke tilltoge». I det hänseendet vet jag icke, hvarpå motionären stöder sig. Han säger visserligen, att *antagligen* utgjorde 1855 antalet egendomar med öfver 200 tunnland inegor 2,088, hvilket 1880 skulle hafva vuxit till 2,557, men jag kommer för min del med siffror, hemtade från statistiska byråns tabeller, till ett annat resultat. 1866 funnos 2,893 egendomar med öfver 200 tunnland. 1877 hade antalet fallit till 2,807, och det föll sedan ytterligare 1881 till 2,447 och 1888 till 2,185. På samma sätt, ehuru i mycket starkare skala, föllo under samma tid dessa små egendomar under 4 tunnlands areal. Det finnes blott en klass af egendomar, som konstant stigit, och det är den klass, som motionären afser att ytterligare föröka, nemligen egendomarne med från 4 till 40 tunnland. Dessa hafva under tiden från 1866 till 1888 stigit i antal från 122,522 till 176,963. De på 40 till 200 tunnland visa under samma tid en tillväxt från 22,845 till 23,392. Nu söker vidare motionären ett annat stöd, nemligen i hvad han kallar den utrikes lagstiftningen. Han citerar Englands exempel i dess förhållande till Irland. Jag tror detta är ett misstag; så vidt jag känner till, består detta förfaringssätt i genomförandet af en plan, som man måste erkänna är praktiskt utförbar, och den går ut på att genom inköp af jorden förvandla redan existerande arrendatorer af små egendomar till sjelfegande. Men den går icke ut på att stycka sönder större egendomar i små lotter, för hvilka man sedan skall söka köpare. Dessutom citerar motionären Rumäniens agrariska lagstiftning, och jag kan icke annat än framställa en förfrågan, hvad denna innehåller, då den för mig är obekant och såsom synes äfven för utskottet, då detta icke har åberopat den rumäniska lagstiftningen. Till sist kan jag fullkomligt instämma med motionären, då han som allmän sats uttalar, att »det är bättre att om ock endast af omtanke för eget väl genom medgifvanden stärka statsbyggnaden, än att genom egennyttigt tillbakahållande få se magten flyttad, och sålunda undvika de strider, som de civiliserade staterna kanske härnäst få att utkämpa, nemligen striderna inom dem sjelfva». Under instämmande i denna motionärens önskan vill jag nu lemna motionen för att öfvergå till sjelfva sakförhållandet.

Jag kan omöjligen tro, att utskottet verkligen menat hvad det sagt, då det förklarar sig instämma i förslaget att på detta sätt lösa frågan. Är det verkligen utskottets önskan, att alla större egendomar böra slopas, att de skola sönderdelas i små? Är det verkligen ens skäl att arbeta i en sådan rigtning? Jag hemställer för öfrigt, om det icke är just de stora egendomsinnehafvarne, som vi

Om tillfälle för mindre bemedlade att bilda egna jordbruk.
(Forts.)

Omtillfälle för mindre bemedlade att bilda egna jordbruk. hafva att tacka för jordbrukets utveckling, för förbättringarne i kreaturstammen, för införande af lämpligare redskap och för en högre kultur. Jag tror att det bästa är, såsom en högt ärad ledamot af denna kammare skref i en gradualdisputation om det stora och det lilla jordbruket, att det land är lyckligast, der både stora och små egendomar finnas vid sidan af hvarandra; den ena stöder den andra, och detta är det lyckligaste i socialt och ekonomiskt afseende.

(Forts.)

Vidare kan det ej nekas, att det varit önskligt, att utskottet, när det citerat lagstiftningsåtgärder, som vidtagits i andra länder, icke omedelbart tillagt, att det saknat tillfälle att förskaffa sig närmare kännedom om desamma. Vill man taga stöd af hvad som åtgjorts i andra länder, är det väl skäl att derom söka få närmare kännedom; eljest torde det varit bäst att utskottet icke nämnt något alls om dessa åtgärder i andra länder, i synnerhet som det varit af väsentlig vikt för frågans bedömande att veta i *hvad riktning* de gått. Så vidt jag känner, gå dessa åtgärder i en helt annan riktning än den, som utskottet förordat. Och jag vill göra den frågan, huru vida de syfta att befästa redan bestående ekonomiska förhållanden, såsom fallet är i Irland, eller att upplösa de bestående och skapa nya.

Staten kan, så vidt jag förstår, på två sätt befordra möjlighet för den, som vill skaffa sig egen torfva, dels genom att på lagstiftningsväg undanröjda befintliga hinder härför, dels genom direkt subvention. Det är ett sådant försök, som här föreligger, och det är med afseende derpå, som jag velat uttala några varnande ord, att man ej må löpa för långt. Man framkallar så lätt öfverdrifna förhoppningar hos den ena och svikna hos den andra, och man kan, när man sträfvar efter att göra det allra bästa, skapa mera elände än man i första ögonblicket tror. Man måste alltid söka göra klart för sig, hvad frågan verkligen gäller; utskottets och motionens titel angifva, att här gäller det tydligen de *obemedlade och de mindre bemedlade*, d. v. s. sådana, som endast hafva sin arbetskraft att stödja sig vid och hjälpa sig fram med och sålunda i hög grad behöfva tillfällen till ekonomiska biförtjenster. Första villkoret, om man vill upplåta jordbruk åt sådana personer, är derför att man icke skapar lägenheter åt dem hvar som helst, utan att man ser till, att de lägenheter, som tilldelas dem, äro belägna på sådana ställen, der det är möjligt att åstadkomma tillfällen till biförtjenster. Skapar man för många små jordegare på en trakt, der arbetsförtjensten är liten, skapar man det elände, att konkurrensen bland de många drifver ned dem alla till allt för svaga existensförhållanden. En anordning, sådan som utskottet förordat, måste enligt min åsigt växa ut organiskt och får icke forceras.

Vidare måste man besinna hvad det vill säga att på odlade marker skicka ut personer, som äro uti nu ifrågavarande kategori. Man måste besinna, att de skola skaffa inventarier, bygga hus och

uppodla jorden samt dessutom lefva under tiden; och hvaraf skola de väl lefva, om de icke hafva tillfällen till arbetsförtjenst. För öfrigt veta vi alla, hur pass lätt det går för sig att förvandla oodlade mossar till odlad jord.

Om tillfälle för mindre bemedlade att bilda egna jordbruk.

(Forts.)

I sjelfva verket gäller det för arbetarens existens i främsta rummet att uppdrifva industrierna, jordbruksindustrien, jernhandteringen eller hvarje annan, som kan i sitt arbete använda en främmande. Den som sköter dessa industrier, så att det går väl, som drifver fram dem, är den, som bereder möjlighet för arbetarne att få arbete och väl betaldt derför. Får en arbetare detta, vare sig i Norrland eller hvar som helst eljest, blir hans sträfvan att komma till ett eget bo, och det är för en, som på sådant vis erhållit egen torfva med bibehållen arbetsförtjenst eller på besparad penning, som det går bäst, och det är till och med endast på detta sätt man kan lyckas nå målet. Att, såsom här tyckes vara meningen, forcera fram detsamma, anser jag vara farligt, och för att öfvertyga sig härom behöfver man blott se tillbaka på de många försök i sådant syfte, som gjorts såväl i vårt land som annorstädes. De hafva misslyckats eller ledd till resultat i helt annan rigtning än den afsedda, såsom nybyggena i Norrland; skogen å dessa nybyggen, som varit värd att tillvaratagas, köttstyckena, har gått till sågverksegarne, och det öfriga är sedan föga värdt.

På grund af hvad jag anfört skulle jag egentligen komma till att yrka afslag å utskottets hemställan, och jag borde göra det så mycket hellre som jag icke tycker om, att man skickar skrivelser till Kongl. Maj:t, hvilka endast uttrycka allmänna önskningsar, utan att vare sig motionär eller utskott kunnat framhålla precis i hvad rigtning eller på hvilken väg man önskar att Kongl. Maj:t skall utarbета förslag. Men jag kan gå in på att man på lagstiftningens väg kan på detta område vidtaga åtskilliga åtgärder, ledande till något resultat. Vi lefva, menskligt att döma, i en period, der det ser ut, som om alla skyldigheter, som hittills ansetts åligga jordbruket, skulle aflyftas derifrån och läggas på andra. Jag är öfvertygad, att häraf måste följa en ändring i många af jordbrukets privilegier, så att jordbruksfastighet kommer att behandlas såsom all annan egendom. Det är mycket antagligt, att under sådana förhållanden det slutligen, sedan allt annat som hittills gällt med afseende å jordegendom ändrats, kommer att blifva lika lätt att sälja och stycka sådan egendom som hvarje annan.

Jag kan således vara med om en skrifvelse i ämnet, men jag har velat uttala hvad jag deri tänker, emedan jag tror, att man måste vara mycket försiktig, innap man skrider till forcerade åtgärder, detta ej blott därför, att statens egendom riskeras, utan äfven, enär man ofta kan i bästa välmening skapa stora svårigheter just för dem, som man velat hjälpa. Då nu emellertid greffe Sparre yrkat återremiss, på det att alla med denna förbundna frågor måtte i ett sammanhang behandlas, har jag ej heller något att invända mot detta förslag, utan ber att få deri instämma.

Om tillfälle för mindre bemedlade att bilda egna jordbruk.

(Forts.)

Herr Berg, Lars: Då återremiss blifvit yrkad, anser jag mig på grund af de skäl, som derfor uttalats, icke böra motsätta mig detta yrkande, utan instämmer deruti, på samma gång jag likväl vill framhålla den sanningen, att den föreliggande frågan åsyftar andra samhällslager och omfattar andra landsdelar, än som i den kongl. propositionen afses, samt att en återremiss icke torde kunna medföra några större förändringar i utskottets utlåtande, utan endast föranleda uppskof, så att frågan kan förekomma samtidigt med behandlingen af den kongl. propositionen. Ur denna synpunkt och i detta syfte instämmer jag i yrkandet om återremiss.

Då jag så gör, bör jag kanske icke nu ingå i bemötande af hvad den siste ärade talaren anförde rörande sjelfva frågan. Mot några af hans uttalanden, som direkt rigtades mot utskottet och voro lika skarpa som origtiga, vill jag dock straxt inlägga miu gensaga. Han yttrade sålunda bland annat, att utskottet instämt i motionärens allmänna och väl obestämda resonnement om stora och små jordegendomsars inköpande och uppdelning, men detta är *icke* fallet. Utskottet har icke instämt i dessa yttranden, utan endast förklarat sig dela syftemålet med motionärens framställning, men med uttryckligt afstyrkande af egendomsars inköp och sönderdelning. Motionen i dess helhet har alltså icke nu utgjort föremål för utskottets tillstyrkan, och utskottet bör sålunda åtminstone icke skyllas för hvad motionen innehåller. Jag har derfor velat rätta detta.

Likaså förebrådde samme talare utskottet derfor, att det anmärkt, det denna fråga vore föremål för behandling i flera utländska representationer, särskildt under innevarande år, utan att utskottet redogjort för denna behandling. Detta är likväl att fordra för mycket, då frågans behandling i vissa af de åsyftade utländska representationerna ännu icke afslutats. Utskottet har endast anført dessa upplysningar för att visa, att frågan behöfver mångsidig utredning och sannolikt icke kan utredas utan att den öfverlemnas till en komité.

Den siste talaren yttrade äfven, att i motionen förekomme åtskilliga mindre lämpliga uttryck, som han klassificerade såsom en agitation uppåt, hvilken vore obefogad och olämplig. Ehuru jag nu i två år behandlat denna fråga, har det icke lyckats mig att upptäcka någon sådan agitatorisk afsigt i motionen och kan således icke förklara, huru denne talare kunnat finna deri något ondt syfte. Att motionen måhända är väl vidlyftig och mångtydig är sant, men frågan är så äfven, och utskottet har derfor velat affatta sitt förslag så, att det blefve liksom en tillräckligt vid hatt, under hvilken allas hufvuden kunde rymmas, äfven den siste talarens. Vare sig man vill slå sig på systemet med Havelotter, såsom i Danmark, eller hemstadssystem eller kolonisation i Norrbotten, vare sig man vill skapa stor- eller småbönder, eller bereda tillfälle för industriens arbetare att få egna jordlotter, så behöfver denna fråga utredas, och i den form utskottet föreslagit bör hvars och ens älsklingsidé kunna komma i tillfälle att utredas och sättas i verket.

Herr Widmark: Då här nämnts, att nybyggesväsendet i Norrland vore förfeladt och endast ledt dertill, att nybyggena kommit under sågverken, som försummat sjelfva jordbruket, så måste jag deremot protestera i hvad angår Gefleborgs län. Der finnas hela stora bygder och socknar, der det bor en välmående och burgen jordbrukareklass, såsom exempel Ofvanäckers kronoallmänning och Loos pastorat, der allt tillkommit genom nybyggen; likaså är förhållandet med stora delar af Hassela socken, som eger utmärkta possessioner. Äfven om åtskilliga af dessa nybyggen kommit i sågverksgarnes händer, så hafva dessas bemödanden åtminstone i denna landsdel icke varit endast att afverka skogen, utan äfven att se till att jordbruket gått framåt. Det är dessa förhållanden jag velat omnämna i hvad Gefleborgs län angår. Det är icke så mörkt härmed, som talaren nyss förklarade.

Om tillfälle för mindre bemödade att bilda egna jordbruk.
(Forts.)

Hvad sjelfva frågan nu beträffar, så kan jag icke motsätta mig återremiss, då ändamålet dermed är att få den föreliggande frågan i sin helhet samtidigt behandlad.

Herr Söderberg: Att jag så hårdt skulle blifva bemött af den person, som jag alltid så högt aktat, hade jag icke väntat mig. Han klandrade min åtgärd mycket mer än den må hända förtjenade. Våra sympatier gå icke i samma riktning. Hans syftemål är att bilda jordbruksarbetare eller s. k. jordbruksslafvar. Mitt syftemål åter är att bilda sjelfständiga hemmansegare. Det är det, som gör skilnaden. Jag trodde verkligen, att den man, som eger tusentals tunnland odlad och ouppodlad jord, skulle vara den förste att instämma i min motion.

Jag har icke något vidare att tillägga, och då det framställts yrkande om återremiss, instämmer jag deruti.

Herr Cavalli: Den andra talaren i ordningen har behandlat den motion, som här föreligger, så, att han dragit ett skimmer af löje öfver både motionären och motionen.

För min del betviflar jag, att det kan vara klokt att på sådant sätt behandla vare sig en fråga så behjertansvärd som denna eller motionären, hvilkens välvilliga afsigt väl ingen kan misskänna, och jag har därför icke velat underlåta att uttala den förhoppning, att motionärens afsigt må få gälla hvad den förtjenar, äfven om motionären hvarken i affattningen af motionen eller i försvaret af densamma ådagalagt så lysande gäfvor, som blifvit hans stränge kritiker beskärda.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på nu förevarande utlåtande endast yrkats, att detsamma skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till hvad utskottet hemställt och vidare på godkännande af nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr statsrådet friherre *von Essen* aflemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående särskild föryttring af lägenheter från kronoegendomar, som försäljas;

2:o) angående tillägg till 7 § i kongl. förordningen angående stämpelafgiften den 5 september 1890;

3:o) angående försäljning till Helsingborgs sockerfabriksaktiebolag af ett område af Engelholms vestra kronoplantering i Kristianstads län; samt

4:o) angående godkännande af uppgjort förslag i fråga om uppförande vid Lunds hospital för Malmöhus läns räkning af en vårdanstalt för sinnessjuke.

Vid förnyad föredragning af Första Kammarens tillfälliga utskotts den 7 och 8 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 2, i anledning af väckt motion om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t angående ytterligare utsträckning af fridlysningstiden för elg, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt;

och skulle, jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

Vid föredragning af konstitutionsutskottet den 8 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 4, i anledning af väckt motion om ändring af §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts under sammanträdet aflemnade nådiga proposition till Riksdagen angående särskild föryttring af lägenheter från kronoegendomar, som försäljas.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kongl. Maj:ts denna dag aflemnade nådiga proposition till Riksdagen angående tillägg till 7 § i kongl. förordningen angående stämpelafgiften den 5 september 1890.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts nedannämnda, under sammanträdet aflemnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående försäljning till Helsingborgs sockerfabriksaktiebolag af ett område af Engelholms vestra kronoplantering i Kristianstads län; och

2:o) angående godkännande af uppgjortt förslag i fråga om uppförande vid Lunds hospital för Malmöhus läns räkning af en vårdanstalt för sinnessjuka.

Anmälades och bordlades
statsutskottets utlåtanden:

n:o 37, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning till Eslöfs köping af en del af militiebostället $\frac{2}{3}$ mantal Eslöf n:o 13 samt $\frac{2}{3}$ mantal Eslöf n:is 15 och 17 i Vestra Sallerups socken af Malmöhus län;

n:o 38, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående afsondring af jord från indragna militiebostället Torp Södre i Elfsborgs län;

n:o 39, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till staden Mariefred af viss Gripsholms kungsladugård tillhörig mark; samt

n:o 40, i anledning af väckta förslag dels om statsbidrag till enskilda jernvägsanläggningar och dels om nedsättning af räntan af de till dylika jernvägsanläggningar lemnade låneunderstöd af statsmedel;

bevillningsutskottets betänkande n:o 5, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om dels framläggande af förslag till inrättande af en frilagersinstitution, dels ock om utredning af frågan om inrättande af en svensk frihamn vid Öresund; äfvensom

bankoutskottets memorial n:o 9, med förslag till omröstningsproposition med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om bankovinstens användande.

Upplästes ett inkommet läkarebetyg af följande lydelse:

Att ledamoten af Riksdagens Första Kammare, brukspatronen *W. Tham*, på Husqvarna, sedan flere år lider af kronisk njurinflammation (*Nephritis chronica*); att denna sjukdom nu blifvit förvärrad under inflytelsen af en för det närvarande i Jönköping och trakten deromkring herskande influensaepidemi af stor betydighet; och att han ej utan fara för än ytterligare försämring kan för

Lördagen den 11 April.

närmsta tiden företaga någon resa till Stockholm, varder härmed, enligt begäran, under edlig förpligtelse intygadt. Jönköping den 9 april 1891.

M. Malmberg,
förste provinsialläkare.

Justerades åtta protokollsutdrag för detta sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 1.28 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.

Måndagen den 13 april.

Kammaren sammanträdde kl. 2.30 e. m.; och dess förhandlingar leddes af herr vice talmannen.

Anmälades och bordlades bevillningsutskottets betänkanden: n:o 6, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring af 47 § i gällande tullstadga; och n:o 7, angående vilkoren för försäljning af bränvin.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran följande den 11 i denna månad bordlagda ärenden, nemligen: konstitutionsutskottets utlåtanden n:is 5—7, statsutskottets utlåtanden n:is 37—40 och bevillningsutskottets betänkande n:o 5.

Vid föredragning af bankoutskottets den 11 innevarande april bordlagda memorial n:o 9, med förslag till omröstningsproposition med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om bankovinstens användande, godkändes den föreslagna omröstningspropositionen.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Riksdagens andra särskilda utskotts den 11 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 1.

Herr Annerstedt: I öfverensstämmelse med den framställning, som af det andra särskilda utskottets ordförande göres i Andra Kammaren, får jag hemställa, att andra särskilda utskottets utlåtande n:o 1 måtte uppföras främst bland de två gånger bordlagda ärendena på föredragningslistan till kammarens sammanträde nästkommande lördag.

Denna hemställan bifölls.

Herr Reuterswärd erhöll på begäran ordet och yttrade: Från bevillningsutskottet har blifvit utdeladt dess betänkande n:o 5, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om dels framläggande af förslag till inrättande af en frilagersinstitution, dels ock utredning af frågan om svensk frihamn vid Öresund. Jag finner nu här, att

detta betänkande kommer sist på föredragningslistan; men jag har inom bevillningsutskottet lofvat fästa uppmärksamheten på, att genom en allt för skyndsam expedition från sekreteraren har betänkandet blifvit tryckt, utan att oss lemnats tillfälle få afgifva motiverad reservation. I dag har emellertid utskottet beslutit att låta en sådan reservation få såsom ett eftertryck lemnas in till kamrarne, men den torde ej förrän nästa onsdag komma till herrarnes kännedom. Jag vill fästa uppmärksamheten på, att den i ämnet afgifna motionen är af ganska omfattande beskaffenhet, hvarför jag velat nämna detta, för att herrarne måtte taga den i öfvervägande, när den kommer.

Upplästes ett inlemnadt läkarebetyg af följande lydelse:

Att ledamoten af Riksdagens Första Kammare herr härads höfding *F. Carlborg* lider af en utbredd catarrh i lufttrören (bronchitis acuta), hvarigenom det är omöjligt för honom att ännu på åtminstone 14 dagar bevista Riksdagens förhandlingar, intygas härmed på heder och samvete.

Kragenäs den 10 april 1891.

A. Belfrage,
provinsialläkare.

På framställning af herr vice talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 2.43 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.
